Як оцінити рівень мовленнєвого розвитку дитини

Консультація для вихователів

Освітній процес у дитячому садку педагоги організовують на засадах особистісно орієнтованого підходу. Відповідно, й організація моніторингових досліджень має базуватися не на перевірці знань дітей, а на оцінці їхніх компетентностей.

Дошкільний вік — це період активного розвитку мовлення дитини. Науковці доводять, що рівень розвитку мовлення впливає не лише на соціалізацію дитини, а й на її загальний розвиток.

Проаналізуйте вікові можливості дитини

Перш ніж оцінювати результати освітньої діяльності з дітьми, пригадайте їхні вікові можливості. На шостому році життя в дітей змінюються м'язи мовленнєвого апарату. Тож старші дошкільники вже можуть правильно вимовляти всі **звуки** рідної мови. Також діти цього віку здатні регулювати силу голосу та темп мовлення за вказівкою дорослого. Старші дошкільники оволодівають фразовим і логічним наголосом у словах, мовленнєвим диханням змішаного типу.

Словник п'ятирічних дітей налічує близько 2700—3000 слів. Старші дошкільники використовують під час мовлення слова в прямому та переносному значенні. Зокрема, вони свідомо вживають метафори, фразеологізми, прислів'я, образні вислови тощо.

У старшому дошкільному віці продовжує формуватися **граматична будова** мовлення. Діти легко засвоюють суфікси й префікси, утворюють за допомогою них нові слова. Ускладнюється структура складнопідрядних речень, з'являються речення ускладненого типу, які містять у своїй структурі два — чотири простих речення.

Зв'язне мовлення стає складнішим і розгорнутішим. Діти починають використовувати такі **мовленнєві форми**, як мовлення-міркування та мовлення-інструкція. Старші дошкільники вже вміють планувати та регулювати власне мовлення.

Через індивідуальні особливості у старших дошкільників може виявлятися нестійкість і нечіткість у вимові звуків. Причиною цього може стати заміна молочних зубів на постійні або пошкодження мовленнєвого апарату. Також залежно від індивідуальних умов розвитку старші дошкільники можуть робити семантичні помилки, неправильно розуміти окремі абстрактні, часові та просторові поняття тощо.

Старші дошкільники ліпше сприймають і осмислюють літературні твори. Зокрема, вони здатні:

- усвідомлювати події, яких не було в їхньому власному досвіді;
- співчувати літературним персонажам;
- розуміти мотиви поведінки персонажів;
- відтворювати послідовність подій літературного твору;
- помічати особливості авторського стилю;
- виокремлювати в змісті образне мовлення та відтворювати його;
- відповідати на запитання за змістом твору;

- аналізувати мотиви вчинків персонажів;
- виявляти емоційне ставлення до подій та персонажів тощо.

У п’ятирічних дітей вдосконалюється вміння осмислено, чітко та виразно читати вірші напам’ять. Часто вони розповідають вірші за власною ініціативою. На якість запам’ятовування тексту позитивно впливає інтерес дитини до змісту вірша. А ще дошкільники ліпше запам’ятовують тексти, якщо в них є до цього внутрішня мотивація.

Результати, яких має досягти дитина старшого дошкільного віку, зазначені в освітньому напрямі «Мовлення дитини» Державного стандарту дошкільної освіти. Зокрема, за результатами освітньої діяльності, в дитини має бути сформована мовленнєва, комунікативна та художньо-мовленнєва компетентність.

Скористайтеся методом експертної оцінки

Для того щоб оцінити результати освітньої діяльності з дітьми, скористайтеся методом експертної оцінки. Цей метод використовують для оцінювання якості освіти в різних країнах світу, адже він:

- дає змогу отримати об’єктивну інформацію про різнобічний розвиток дитини;
- не потребує довготривалих процедур тестування дитини;
- містить в основі лонгітюдне спостереження за динамікою розвитку дитини й порівняння її поточних результатів у часі;
- залучає до аналізування розвитку дитини одночасно педагогів і батьків як партнерів у розвитку дитини;
- дає змогу аналізувати результати оцінювання та ухвалювати управлінські рішення про подальші перспективи вдосконалення освітнього процесу в дитячому садку.

Метод експертних оцінок — це різновид опитування за результатами спостережень.

ЦЕ ВАЖЛИВО ЗНАТИ!

Оцінюйте результати освітньої діяльності з дітьми за **параметрами**, що визначені в Державному стандарті дошкільної освіти. Зокрема, його інваріантна складова містить сім освітніх напрямів: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

Критеріями для оцінювання розвитку дитини старшого дошкільного віку обирайте базові компетентності, як-от: рухова та здоров’язбережувальна, особистісна, предметно-практична й технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька, природничо-екологічна та навички, орієнтовані на сталий розвиток; ігрова, соціально-громадянська, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча.

Як **показники** для оцінювання результатів освітньої діяльності використовуйте характеристики базових компетентностей дитини: емоційне ставлення, знання та навички.

Листок експертного оцінювання рівня мовленнєвого розвитку дитини

Заклад дошкільної освіти _____
Група _____
Прізвище, ім'я дитини _____
Повний вік дитини: _____ років, _____ місяців
Дата заповнення опитувальника _____
Опитувальник заповнив вихователь/батьки (*зайве викреслити*) _____

Інструкція. Шановні батьки та педагоги! Оцініть рівень мовленнєвого розвитку дитини за допомогою системи балів. Для цього у відповідних чарунках поставте позначки, зокрема:

- 5 — ознака сформована, виявляється постійно;
- 4 — ознака виявляється часто, але не завжди;
- 3 — ознака виявляється час від часу, виражена неяскраво;
- 2 — ознака виявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях;
- 1 — ознака не сформована.

№ п/п	Показники сформованості компетентності	Бали				
		1	2	3	4	5
	МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ					
Емоційне ставлення						
1	Виявляє любов до рідної мови					
2	Цікавиться українською мовою та позитивно ставиться до неї як державної					
3	Прагне вільно спілкуватися з дітьми й дорослими українською мовою					
4	Отримує задоволення від відчуття краси української мови					
5	Поважає мову представників національних меншин України, мову міжнародного спілкування					
Знання та навички						
Фонетичний складник мовлення						
6	Усвідомлює звуковий склад рідної мови, спираючись на розвинений фонематичний слух і мовленнєве дихання					
7	Намагається свідомо говорити виразно й правильно, чітко промовляє звуки й слова відповідно до орфоепічних норм української мови					
8	Регулює дихання й темп під час мовлення					
9	Володіє силою, висотою, тембром голосу, вербальними й невербальними засобами виразності					
10	Здійснює звуковий аналіз простих слів					
Лексичний складник мовлення						
11	Має збалансований запас слів за різними освітніми напрямами, що дає змогу добирати найточніші слова відповідно до ситуації мовлення					
12	Знає та називає ознаки, якості, властивості предметів, явищ, подій					
13	Має в словнику слова всіх частин мови, різного типу творення, різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова					
14	Знає прислів'я, приказки, утішки, загадки, скоромовки, форми звертання до дорослих і дітей					
15	Уживає під час мовлення: • слова різного типу творення (синьоокий, темно-синій); складноскорочені слова (універсам, універмаг), сталі словосполучення (український народ, пори року), синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова, фразеологічні звороти (з ніг до голови; лле, як з відра)					

© Цифрове видавництво MCFR, shop.mcfr.ua, 0 800 21 20 12

№ п/п	Показники сформованості компетентності	Бали				
		1	2	3	4	5
16	• дієслова; прикметники зі словами «найбільш», «найменш», «занадто», «дуже»; дієприкметники; дієприслівники; числівники; прислівники; прийменники; частки					
17	• художньо-поетичні вирази, порівняння, образні словосполучення, звуконаслідувальні слова, вигуки, прислів'я, приказки тощо					
18	Має елементарні знання норм культури мовлення, зокрема знає, як вітатися, просити, вибачатися, дякувати тощо					
Граматичний складник мовлення						
19	Уживає всі частини мови, граматичні категорії					
20	Володіє елементарними навичками корекції та самокорекції мовлення, помічає та виправляє помилки					
21	Узгоджує слова у словосполученнях і реченнях відповідно до мовних норм (рід, число, відмінок, дієвідміна, клична форма тощо)					
22	Використовує різні за складністю типи речень — прості, складні, складносурядні, складнопідрядні зі сполучниками та сполучними словами					
Діалогічний складник мовлення						
23	Ініціює та підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування; орієнтується в ситуації спілкування; невимушено вступає в розмову зі знайомими та незнайомими дітьми, дорослими; використовує різні форми звертання; дотримує правил спілкування з незнайомими людьми					
24	Звертається до дорослих із запитаннями різного типу: «Чому?», «Як?», «Навіщо?», «Для чого?», «Як ви гадаєте?», «А як на ваш погляд?» тощо					
25	Використовує вербальні та невербальні засоби спілкування, щоб розв'язати комунікативні завдання					
26	Дотримує правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету; уникає грубих, зневажливих слів; не втручається в розмову інших					
27	Уживає ласкаво-лагідні форми звертання (Катрусю, Іванку) та пестливі слова					
28	Виконує словесні доручення, звітує про їх виконання					
Монологічний складник мовлення						
29	Складає розповіді різних видів: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення, роздуми, пояснення, етюди)					
30	Переказує зміст художніх творів					
31	Складає казки за планом вихователя й самостійно					
32	Розповідає про події з власного життя; складає розповіді за змістом картини, художніх творів, ігровою та уявлюваною ситуаціями, результатами спостережень та власної діяльності					
33	Використовує пояснювальне мовлення — пояснює хід гри, майбутній сюжет малюнка, аплікації, виробу					
34	Планує, пояснює та регулює свої дії; імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів					
35	Робить елементарні узагальнення, висновки					
36	Висловлює самостійні зв'язні оцінні судження щодо різних явищ, подій, поведінки людей, персонажів художніх творів					
37	Виявляє здатність до словесної творчості в різних видах мовленнєвої діяльності					
	КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ					
Емоційне ставлення						
38	Виявляє інтерес до спілкування з іншими людьми в різних ситуаціях — при безпосередньому контакті, під час телефонної розмови, спілкування в інтернеті					
39	Цінує хороші стосунки з рідними, знайомими, друзями					
40	Враховує під час розмови інтереси інших, намагається не конфліктувати, узгоджувати з ними свої дії, діяти разом					
41	Знає та використовує етикетні комунікативні формули — привітання, звертання, прохання, подяка, вибачення тощо					

© Цифрове видавництво MCFR, shop.mcfr.ua, 0 800 21 20 12

№ п/п	Показники сформованості компетентності	Бали 1	2	3	4	5
Знання та навички						
42	Має елементарні уявлення про способи, переваги й недоліки цифрової комунікації					
43	Використовує під час спілкування з дітьми та дорослими різні форми мовленнєвих висловлювань відповідно до ситуації — запитання, зустрічне запитання, згода, уточнення, заперечення, прохання, пояснення, міркування, доказ, вимога, дозвіл, відмова тощо					
44	Ініціює спілкування, будує різні типи діалогу з двома — чотирма дітьми; використовує вербальні та невербальні засоби спілкування, щоб привітатися, подякувати, вибачитися тощо					
45	Уміє домовлятися, звертатися по допомогу («Допоможіть мені, будь ласка»), пропонувати допомогу («Я можу вам допомогти»)					
46	Аналізує та пояснює причини суперечливих чи конфліктних ситуацій, виявляє суперечності/невідповідності; наводить аргументи «за» і «проти»; висуває версії можливого розгортання подій («Що сталося б, якби...?», «Слід вчинити так..., тому що...» тощо)					
47	Бере участь у бесідах, тримається під час діалогу невимушено, розмовляє тактовно; відповідає на запитання співрозмовника та звертається із запитаннями					
	ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ					
Емоційне ставлення						
48	Цікавиться художнім словом, друкованими та/або електронними книжками					
49	Відтворює враження від літературних творів за допомогою різних засобів художньо-мовленнєвої діяльності					
50	Висловлює свої почуття за допомогою образного мовлення; цікавиться як організованою, так і самостійною творчою мовленнєвою діяльністю					
51	Виявляє бажання користуватися книжками як джерелами інформації та задоволення					
52	Виявляє задоволення від участі в розігруванні щедрівок, колядок, закличок, ігор за мотивами літературних творів					
Знання та навички						
53	Знає та називає не менше трьох імен письменників, не менше восьми назв літературних або фольклорних творів					
54	Пояснює головні особливості основних літературних і фольклорних жанрів					
55	Розуміє та пояснює: значення образних слів (порівняння, епітети), доцільність їх уживання в поетичному тексті та прозі					
56	зміст прислів'їв, приказок; доречно використовує їх у мовленні					
57	Підтримує бесіду щодо змісту, ідеї, характеру та вчинків персонажів твору; висловлює свої враження, переживання, оцінно-етичні судження щодо персонажів твору; порівнює поведінку літературних персонажів з власною					
58	Переказує відомі казки, оповідання					
59	Складає описові та порівняльні загадки					
60	Передає за допомогою інтонації різні почуття персонажів під час переказу твору					
61	Використовує під час мовлення образні вислови з художнього твору					
62	Чітко промовляє скоромовки, чистомовки, прислів'я та приказки					
63	Бере участь у мовленнєвих іграх					
64	Складає невеличкі розповіді, казкові історії за змістом скоромовок, прислів'їв, лічилок, колисанок					
65	Придумує іншу кінцівку літературного твору, доповнює текст казки, оповідання додатковими епізодами					
Усього балів						
Середній бал Розрахуйте середній бал за формулою ZS *(загальна сума балів)* : 65 *(кількість показників)* = SB *(середній бал)*						

© Цифрове видавництво MCFR, shop.mcfr.ua, 0 800 21 20 12

Зведена таблиця за результатами оцінювання рівня мовленнєвого розвитку дітей

№ п/п	Показники сформованості компетентності	Прізвище та ім'я дітей			Загальний бал	Середній бал
		Котиков Іван	Зайцева Ірина	...		
		Оцінка за експертними листками				
МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ						
Емоційне ставлення						
1	Виявляє любов до рідної мови	4	3	5	12	4
2	Цікавиться українською мовою та позитивно ставиться до неї як державної	4	3	5	12	4
3	Прагне вільно спілкуватися з дітьми й дорослими українською мовою	2	2	3	7	2,3
4	Отримує задоволення від відчуття краси української мови	5	2	4	11	3,7
5	Поважає мову представників національних меншин України, мову міжнародного спілкування	5	2	5	12	4
Знання та навички						
Фонетичний складник мовлення						
6	Усвідомлює звуковий склад рідної мови, спираючись на розвинений фонематичний слух і мовленнєве дихання	4	3	4	11	3,7
...						
Усього балів		24	15	26	65	21,7
Середній бал		4	2,5	4,3	10,8	3,61